

Д 2008
11812 к

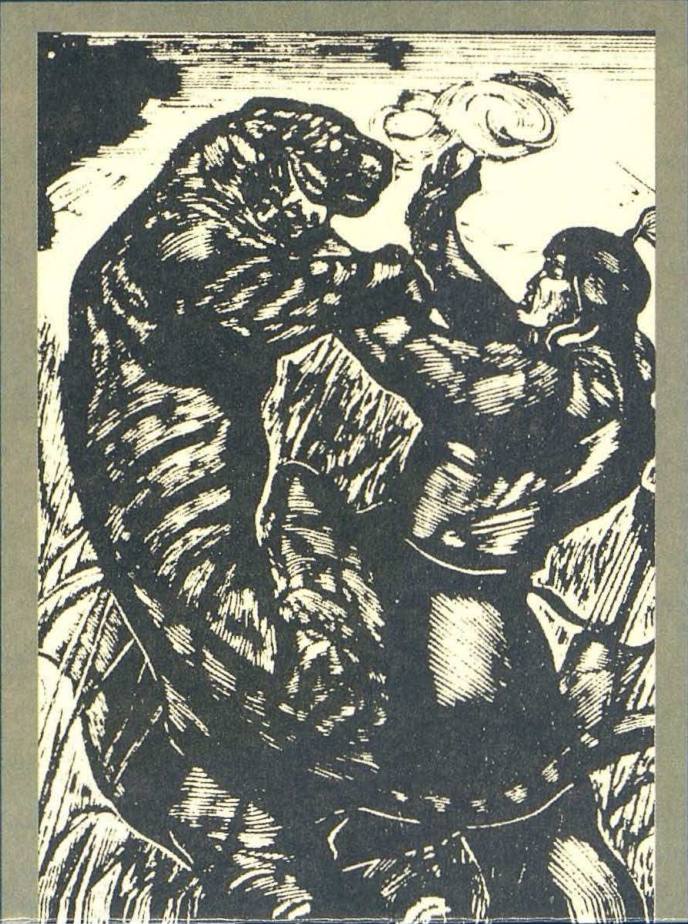
Аргар

СЕРИ
ДЕСҮЕТТЕР
КІТАПХАНАСЫ

БАПЫРЛАР ЖЫРЫ

1

Аргар
ЖСБП
ДЕПУТТЕР
ПАЛАТАСЫ

БАПЫРЛАР ЖЫРЫ

Алматы
“ЖАЗУШЫ”
2006

ББК 82.3 (5Қаз)
Б 27

*Қазақстан Республикасы Мәдениет және
ақпарат министрлігінің бағдарламасы
бойынша шығарылды*

Редакторы *Есенбай Дүйсенбайұлы*

Б 27 Батырлар жыры. 1-том. — Алматы: Жазушы,
2006. — 256 бет.
ISBN 9965-746-70-2

“Сардар” сериясымен шығатын 50 томдық
әскери әдебиеттер кітапханасының 1-томын
“Қобланды батыр”, “Алпамыс батыр хикаясы”
қаһармандық дастандары бастайды.

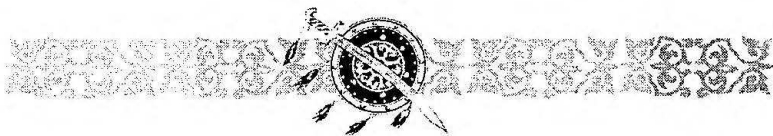
Б $\frac{4702250205-10}{402(05)-06}$

ББК 83.3 (5Қаз)

ISBN 9965-746-70-2 (т. 1)
ISBN 9965-746-69-9

© «ЖАЗУШЫ» БАСПАСЫ, 2006.

കുറുപ്പുപുസ്തകം
കുറുപ്പുപുസ്തകം

Кешегі өткен заманда,
Дін мұсылман аманда,
Қарақыпшақ Қобланды,
Атасы мұнын Тоқтарбай
Халықтан асқан болды бай.
Байлығында есеп жоқ,
Айдалып бағып жайылды
Төрт түлік малдың бәрі сай.
Жаз жайлауы Көздікөл,
Көздікөлдi жайлаған
Қалын Қыпшақ жағалай.
Тоқтарбайдың дәулеті —
Ішкені мас, жеген тоқ,
Бай-кедейдің көңілі жай.
Қыс қыстауы Қараспан,
Қараспан көкке таласқан.
Ат үйірінен адасқан,
Қалын Қыпшақ тізіліп
Қонса, қоныс жарасқан.
Өліп таңба Қыпшақтың
Атағы озған алаштан.
Сексенге жас келгенше
Бір бала көрмей Тоқтарбай,
Қайғыменен қан жұтып,
Ақылынан адасқан:
«Шөл иесі сұнқар қияксыз,
Еш нәрсе көрмей дүниеден
Өткенім бе, — деген, — тұяксыз»
Тоқтарбайдың зарына
Қалын Қыпшақ қайысқан.
Әулие қоймай қыдырып,
Етегін шеңгел сыдырып,
Жеті пірге танысқан.
Әулиеге ат айтып,
Қорасанға қой айтып,
Қабыл болған тілегі,
Жарылғандай жүрегі.

Аналықтай бәйбіше
Қабырғасы майысқан.
Елуге жасы келгенде,
«Көзімді ашпай дүниеден
Өтемін бе?» дегенде,
Сонда көрген арыстан —
Бір ұл, бір қыз атадан:
Қыздың аты Қарлығаш,
Қобландыға қарындас.
Алты жасқа келгенде,
Арыстан туған Қоблан
Қазынадан камқа киеді,
Өзімнің еншім болсын деп,
Тобылғы менді торы атты
Енші қылып мінеді.
Қобландының тілегін
Бүкіл Қыпшақ тіледі.
Қайыры көп халқына,
Енді түсіп салтына,
Таулар күйіп, тас жанған
Алты жаста баланын
Елбендеген зарпына.
Өзі алты жасында,
Кәмшат бөркі басында,
Тобылғы торы ат астында,
Қаршығасы қолында,
Тазысы ерткен соңында.
Жеті пірге сыйынып,
Баратұғын жолында.
Токтарбайдың жылқыда
Токсан құлы бар еді,
Токсанының бастығы
Естеміс деген ер еді.
Естемісті көруге
Жылқыға бала жөнелді.
Жылқыға бала барғасын,
Бауырап малын алғасын,
Токсан құл мен Естеміс
Риза тауып қалғасын,
Қолқанат пен құйрыққа
Енді Токтар кенелді,
Қобландыны барғасын
Естеміс ерің баулиды.
Күнде киік аулайды,
Кездессе, жауын жаулайды.

Жылқыда жатып Қобланды
Екпіні оттай қаулайды.
Қаршығасы қолында,
Құмай тазы соңында,
Көрсө киік, заулайды.
Естеміспен екеуі
Қонып жатса бір тауда,
Намазшамнан өткенде,
Құтпан мезгіл жеткенде,
Құлағына батырдын
Бір дауыс кеп шулайды.
Ту сыртынан сол таудың
Бұрқыраған бу шықты,
Шуылдаған шу шықты.
«Бұл не қылған дауыс?»— деп,
Естемістен сұрайды,
Айтпасына қоймайды.
Сонда Естеміс сөйлейді,
Сөйлегенде бүй дейді:
«Арғы астында бұл таудың
Қызылбастың елі бар,
Жасыл байтақ жері бар,
Айдынды шалқар көлі бар,
Көктім Аймақ ханы бар,
Неше мың сан жаны бар.
Қанша жиған халқына
Көрсетіп тұрған сәні бар.
Құртқа деген қызы бар,
Жұртына жайған назы бар.
Ай астына аспанға
Құрды бақан қақтырып,
Алтын тенге аттырып.
Теңгені атып түсірген —
Құртқаны сұлу сол алар.
Соның даусы бұл дауыс,
Көптен шыққан бұл хабар.
Көңілің ауып, шырағым,
Бұған болма ынтызар.
Шарға салып басынды,
Бола көрме сен құмар».
Қанша айтса да Естеміс,
Барғысы келді баланың,
«Түсірем,— деп,— атып дәл,
Кәміл пірлер болса жар».
Естеміс тағы сөйлейді:

«Қой, шырағым, жассын ғой,
Қабырғаң сенің қатқан жоқ,
Омыртқан өсіп жеткен жоқ.
Жіберуге қорқамын,
Тілімді алсаң, рұқсат жоқ.
Барғанмен кезек келмес-ті,
Баланы көзге ілмес-ті,
Бағып жатқан Құртқаны
Қырық бес кез Қызыл ер,
Шырағым, тектен бермес-ті».
Отырып бұлар кеңесті...
Мінген аты ала еді,
Қылшық жүнді кара еді.
Токтау салды Естеміс,
Жібергісі келмей баланы.
«Батанды бер, көке, — деп,
Алдын-артын орады.
Жад қыламын, Естеке,
Жеті көміл бабаны!»
Барғысы келіп батырдың,
Токтамайды табаны.
Естемістей еріннің
Таусылғасын амалы,
Батасын беріп қол жайып,
Жад қылады Құданы
Үстіне сауыт кигізді,
Жанына байлап болатты,
Беліне садақ ілгізді.
«Тапсырдым, — деп, — Жалғызға!»
Амандасып жүргізді.
Жүрегі таймай баланың,
Ерлігін көміл білгізді.
Тобылғы менді торы атпен
Дөңгелетіп жөнелді.
Атып жатқан жеріне
Іркілместен келеді.
Келгендігін баланың
Көктім Аймақ көреді.
Айбатынан сестеніп,
Баланы келген сынады.
Қобландыдай төрені:
«Қазақтың ері келді», — деп,

* Жад қылу — еске алу

** Құданы — Құдайды деген мағына.

Көктім Аймак патшасы
Кезекті бұған береді,
Кәміл пірлер жебеді.
Қолына алып толғанып,
Қозы жауырын жебені,
Ат үстінен шіреніп,
Сонда тұрып тартады.
Кәміл пірлер сенгені,
Құрулы бақан басында
Екі бөліп ұшырды
Ай астында теңгені.
Құртқа көріп батырды,
Шашу шашып басына,
Бұралып келді қасына.
Нұрына тойып төнгені,—
Көзі көрмей өнгені,
«Іздеген теңім келді»,— деп,
Патшаға салып жеңгені.
Айтқан серттен қайта алмай,
Отыз күн ұдай ойын қып,
Қырық күн ұдай тойын қып,
Көктім Аймак атасы
Қыз Құртқаны бергені.
Жұртын жиып той қылып,
Аққа белін шешіпті,
Пайғамбар құда несіпті.
Құртқа сынды сұлуды
Қобландыдай батырға
Берейін деп жатқанын—
Қырық бес кез Қызыл ер
Хабарын мұның есітті.
«Меніменен күресіп,
Жыкса, алар»,— десіпті.
«Аты-тонын олжалап,
Аман қайтса, жарар»,— деп,
Өзінше желдей есіпті.
Бетіне жан қаратпай,
Көңілі әбден өсіпті.
Бұл сөзді естіп Қоблан:
«Артымда жау қалдырман,
Берсе Құдай несіпті».
Мініп алып атына,
Қызыл ерге келеді,
Келіп те сөйлей береді:
«Қобланды келді, шыксын!»,— деп,

Дауыстап хабар береді.
Шықпағасын Қызыл ер,
Жүгіріп үйге енеді.
Төсекте жатып Қызыл ер
Қобландыны көреді.
«Аяғыммен күрес»!,— деп,
Бір аяғын береді
Алпыс құлаш ала арқан,
Қызыл ердің ілулі
Босағада тұр еді.
Іліп алып аяққа,
Мініп алып торы атқа,
Дүрілдетіп жөнелді.
Қызыл ерді сүйретті,
Сүйреткі қылып үйретті.
Ішінде шенгел тікенге
Өкпе-бауырын түйретті.
Тақымға салып сүйретіп,
Қабырғасын күйретті.
Менсінбеген дұшпанды
Ақыл тауып үйретті.
Көкпары қылып дұшпанын,
Тау мен тасты күнірентті.
Қорлықпенен өлсін деп,
Қызыл ерді еніретті.
Тасқа соғып боршалап,
Кеудесінен жан кетті,
Домаланды жерге бас.
Кобланды сынды жас бала
Істі орнына келтіріп,
Құртқаға келіп сөйледі,
Көңілі ердің желпініп.
«Сұлтаным не қылды екен»,— деп,
Құртқа сұлу жүгіріп,
Алдынан шыққан ентігіп,
Көктімге хабар береді.
Дұшпанынан құтылып,
Көңілдері жайланды.
Жөнелтуге Құртканы
Көктім Аймақ ойланды.
Алтынмен ішін безеген,
Сырты күміс ақ отау
Келістіріп түзеген,
Арттыруға сайланды
Қырық түйе қазына,

Қырық күл мен қырық күн
Қосып берді қызына.
Ел-жұртымен коштасқан
Құртқа сынды сұлудың
Жұрт таң қалды назына,
Сөйлеген сөзі — базына.
Көктім Аймақ көрісіп,
Ертенгі Шолпан батқанда,
Сарғайып таң атқанда,
Жөнелтуге Құртқаны
Жүгін артып жатқанда,
Қобланды бала келеді,
Көктімге сәлем береді:
«Еншісін бөліп Құртқаға,
Бәрін де беріп жатырсын,
Бергенің маған не?»— деді.
Көктім Аймақ атасы:
«Шырағым, балам, кел!— дейді,
Бергенім саған біл,— дейді,—
Төбенде тұрған төрт бұлт,
Еншің, балам, сол,— дейді.—
Жаз болса, шығар күн жақтан,
Қыс болса, шығар жел жақтан,
Жау келсе, түсер жау жақтан.
Шырағым, балам, сен.— дейді,
Тапсырдым сені соған,— деп,
Енді атыңа мін»,— дейді.
Атасымен коштасып,
Құртқаны алып ұзатып,
Елге қарай жөнелді.
Кіміл пірлер жебеді,
Ісі жөнге келеді.
Мінген аты ала еді,
Қылшық жүнді кара еді.
Қобландыдай батырын
Көшті тартып барады.
Бірнеше күн жол жүріп,
Аз ғана емес, мол жүріп,
Өткен күнді санады.
Бір күндері болғанда,
Қара жолдың үстінен
Қалың жылқы жарылып,
Екі жақта қалады.
Құртқа сынды сұлуын
Күймеден басын шығарып,

Жылқыға көзін салады.
Ортасында жылқының
Көкала бие жусап тұр,
Құртқаның көзі шалады.
Токтатып қойып күймесін,
Ағытып тастап түймесін,
Шақырып алып, «сұлтан» деп,
Қобландыдай баланы,
Биені көріп, сынады:
«Мынау жатқан көп жылқы
Кімдікі?— деп сұрады.
Сонау тұрған биені
Мені берсең де алғын»,— деп,
Батырға әмір қылады.
Батыр Қоблан күледі,
Әзіл айтып іледі:
«Басымды окқа байлаған,
Сені берсем. Қыз Құртқа,
Бір елдің малын алармын!— деп,
Езу тартып күледі.
Осы жатқан көп жылқы —
Немере туған ағамыз
Сәлімбай байдың жылқысы.
Жанындай мені көреді,
Не сұрасам, береді».
Тағы Құртқа сөйлейді,
Сөйлегенде бүй дейді:
«Құлақ салып сөзіме,
Бері таман кел,— дейді,—
Тобылғы менді торы атын
Жауға мініп шабуға
Жарамайды бұл,— дейді.—
Жан серік атын, сұлтаным,
Көкала бие ішінде
Көкбурыл құлын бар,
Жан серік атың сол,— дейді,—
Бұл сөзімді біл,— дейді.—
Құртқаның сөзін сынарсың,
Жылқысы болса ағаңның,
Ала көр бірақ сен»,— дейді.
Құртқаның сөзін есітіп,
Қондырып көшін сол жерге,
Енді атына мінеді.
Ойлау жерден орғытып,
Тегіс жерден сырғытып,

Аяндамай желеді.
Сәлімбай байдың тоқсан құл,
Қара Көжек бастығы,
Сәлем беріп келеді.
Келіп, сөйлей береді:
«Асқар төбе белсін,— деп,—
Қатар көшкен елсін,— деп,—
Ағамызға сәлем де,
Келінін алып келемін,
Көрімдігін берсін де,
Келінін келіп көрсін де.
Қырық нарға артқан қазына —
Бәрін де келіп алсын де,
Бұл сөзіме нансын де.
Көрімдігі Құртканың —
Көкала бие жылқыда,
Інім десе, берсін де,
Бұл сөзіме сенсін де».
Қара Көжек, ал сонда,
Батырдың сөзін есітіп,
Елге шапты жосылтып.
Бұрқыратып тозанын,
Желге қарсы есілтіп,
Жылқыға жау тигендей
Елдің шетін шошынтып,
Байға жетіп келеді.
Қарала атты көсілтіп.
Келіп, сөйлей береді:
«Қобланды батыр жіберді:
«Ағама дұғай сәлем,— деп.—
Келінін алып келемін,
Қырық нарға артқан қазына —
Бәрін де соған беремін.
Көрімдігін берсін,— деп,—
Келінін келіп көрсін,— деп,—
Бұл сөзіме сенсін,— деп.—
Көрімдігі Құртканың —
Көкала бие жылқыда,
Інім десе, берсін»,— деп.
Қобланды мені жіберді,
Береді деп биені,
Үзбей отыр күдерді».
Көжектің сөзін есітіп,
Сәлімбай бай сөйледі:
«Бұл жібердім қалаға,

Бұзау, баспақ, танаға,
Арнап едім балаға.
Бір тайдын несін сұрайды,
Әкете бермей далада?!
Бір тай түгіл, Қобланнан
Жалғыз жаным садаға!
Қалағанымды алдым деп,
Мақтанып барсын алдына —
Токтар сынды ағаға».
Байдың сөзін есітіп,
Қаралатты көсілтіп,
Қайта шапты балаға.
«Қалағаныңды берді»,— деп,
Шыбын жанын құрбан қып,
Қара Көжек арада.
Баладан болып садаға,
Ұстап беріп биені,
Жад қылады Иені,
Қарны жерге тиеді.
Құртқа сұлу күймеден
Қарғып түсіп, биені
Мандайынан сүйеді.

Көшіне тіркеп жөнелді,
Көкала бие шұркырап,
Көбік шашып бұрқырап,
Емшегі бұлақ иеді.
Айы-күні жетіп тұр,
Тууы тұлпар қиын боп,
Жүруге халі бітіп тұр.
Ішінде тұлпар тулайды,
Биенің тынысы бітіп тұр.
Қасына адам жолатпай,
Құртқа жалғыз күтіп тұр.
Көкала бие дөңбекшіп,
Домаланып сұлады.
«Түншығып тұлпар қалар»,— деп,
Құртқаның жаны шығады.
Тонын жарып тұлпардың,
Құлынға тыныс қылады.
Сонда жатып құлындап,
Бурыл тұлпар туады.
Тұяғын жерге тигізбей,
Үстіндегі шешініп,
Құртқа сынды сұлуын

Алтын тонға орады.
Аузын үріп сыпырып,
Мандайынан иіскеп,
Шүкір ғып Хаққа тұрады.
Аршын басты Бурылы —
Қабырғада канаты,
Сұлтанының жан аты.
Күн түсірмей көзіне,
Жел тигізбей өзіне,
Үстіне шатыр тіккізді.
Құртқа сынды сұлуын
Айтса, сөзін өткізді.
Көп нөкерін жүгіртіп,
Не керегін жеткізді.
Үйір болып сол жерде,
Қырық күнге шейін Бурылға
Қулықтың сүтін емізді.
Және қырық күн біткенше,
Қысырдың сүтін емізді.
Сексен күні біткесін,
Токсан күні жеткесін,
Арымасын, талмасын деп,
Манка, колқа** болмасын деп,
Жеміне қосып, Қыз Құртқа,
Қызыл дәрі жегізді.
Бурылға Қыз Құртқа
Түндікпенен күн берді,
Түтікпенен су берді.
Дәрілеген жем берді.
Құртқа сынды сұлуың:
«Отауды жығып, тиес!», — деп,
Қобландыға дем берді.
Алтыннан жабу оюлап,
Бурылға Қыз Құртқа
Құлағын тігіп қыюлап,
Балағына түсірді.
Елі түсіп есіне,
Дүйсенбі күні бесінде,
Отауды жығып, көшірді,
Бурылын құндақтап,
Биені тіркеп көшіне.
Асқар төбе — бел еді,

* Қ у л ы қ — бірінші рет құлындаған жас бие.

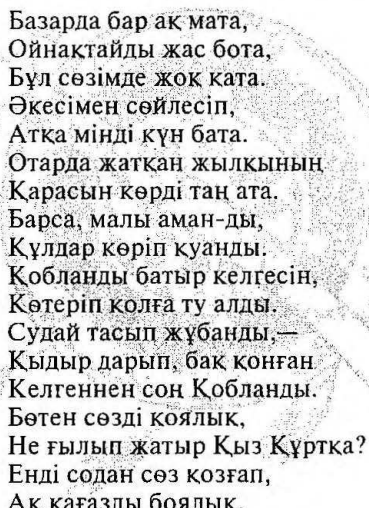
** Жылқы малында болатын аурулар.

Белден көшкен ел еді,
Көшті тартып келеді.
Бірнеше күн дегенде,
Токтарбайдың жанына
Отауды әкеп тігеді.

Әлқисса, Қобланды батыр әкесі Токтарбайдың жанына отауын тігіп жатып, әкесіне келіп:

— Мен кеткелі жылқыдан, біраз айлар болды. Сонан бері тоқсан құл мен малдан хабар бар ма?— деп сұрады.

— Жок, шырағым, құлдан да, малдан да хабар жоқ,— деді. Құйған шайдан ішпей, ашытқан балдан ішіп: «Мен малдың хабарын біліп келейін»,— деп жүріп кетті.

Базарда бар ақ бата,
Ойнақтайды жас бота,
Бұл сөзімде жоқ ката.
Әкесімен сөйлесіп,
Атқа мінді күн бата.
Отарда жатқан жылқының
Қарасын көрді таң ата.
Барса, малы аман-ды,
Құлдар көріп қуанды.
Қобланды батыр келгесін,
Көтеріп қолға ту алды.
Судай тасып жұбанды.—
Қыдыр дарып, бақ қонған
Келгеннен соң Қобланды.
Бөтен сөзді қоялық,
Не ғылып жатыр Қыз Құртқа?
Енді содан сөз қозғап,
Ақ қағазды боялық.
Естеміске қосылып,
Ит жүгіртіп, құс салып,
Қобландыдай батырың —
Жата берсін балалық.
Аз ба, көп пе жатқаны
Қобландының, каралық.
Құртқаның баққан Бурылы
Жасқа толып, тай шықты,
Жалтырап маңдай ай шықты,
Тайдан құнан бұл шықты.
Тасқа тиген тұяғы
Көмірдей ойып, жаншыпты.
Құнаннан шығып — дөнен-ді,

Күн көрмеген көбен-ді.
Жуандап мойны өссін деп,
Бір байталға жіберді,
Бестісінде үйретті.
Жібек аркан құлаштап,
Таралып мойны өссін деп,
Ұзын байлап сүйретті.
Алты жаста ақтатты,
Өзіне өлшеп Бурылдың,
Алтыннан тұрман қақтатты.
Ат болар деп батырға,
Бурылын мақтатты.
Құртқа сұлу батырға
Қарағай найза саптатты.
Алмас қылыш соқтырып,
Күмістен қынын шақтатты.
Бурылының Қыз Құртқа
Кекілін, жалын тарайды.
Күніне неше қарайды,
Салдырып оған сарайды,
Баласындай жебеді.
Күніне неше баулыды,
Атка қылған еңбегі
Күннен — күнге көбейді.
Алты жасқа толғанша,
Қобландыдай батырын
Үйге, сірә, келмеді,
Бар еді Құртқам демеді.

Әлқисса, сол кезде Қызылбастың елінен Қазан деген ер шығып, Ноғайлының жерін, Қырлы қала, Сырлы қала деген екі қаласын тартып алды. Қырлы қалаға бектерін, Сырлы қалаға жендеттерін жатқызып, жатып алды дейді.

Қызылбастың елінен
Қазан деген ер шықты,
Жөн білмеген шер шықты.
Ноғайлының көп елін
Олжалап шауып, жаншыпты.
Бағынбаған адамын
Қырып, жойып таусыпты.
Жерін, малын олжалап,
Қатарынан асыпты.
Мал-жанына карамай,
Ноғайлы елі кашыпты.

Олжалап жанын басыпты,
Ноғайлының көп елін
Қаратабан десіпті.
Қырлы кала, Сырлы каласын
Тартып алып ер Қазан,
Гүрілдеп судай тасыпты.
Сырлы кала дейтін каласы —
Қорғансыз, сырты ашық-ты.
Қырлы кала дейтін калаға,
Атарман да, шабарман
Бектері басын қосыпты.
Қырлы кала маңынан
Жау жүре алмас десіпті,
Көңлі сондай өсіпті.
Қызылбастын ағасы,
Қырлы кала шөһерінің
Бір жағы судын жағасы,
Алты кабат ор қазып,
Тереңдігін мол қазып,
Бекіткенін қарашы.
Қырық жерден құйдырып,
Болаттан соғып қақпаны,
Алпыс батыр жапқаны.
Жер жүзіне жайылды —
Ноғайлының көп елін
Шауып алып жатқаны.

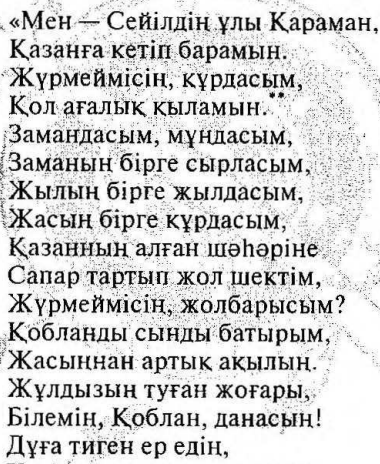
Әлқисса, Қазанның бұл хабарын төменгі қырық мың үйлі Қиятта Сейілдің баласы Қараман батыр естіп, аттың жалын тартып, атадан ер болып туғасын, Ноғайлының жеріне қызылбастарды қондырып қоюымыз сүйекке таңба емес пе деп, елінен аттанып шықты.

Қырық мың үйлі Қияттан
Қырық мың әскер қол алып,
Аққара бас ту алып,
Қызылбасқа жол алып,
Көшірем деп Қазанды,
Бұда күшті мол алып,
Боз ат шалып Кұдайға,
Жұртын жиып қуанып,
Қияттан шыққан бес батыр:
Қаракозы, Ақкозы —
Қатардан асқан қос батыр,
Қаражанұлы Қосдәулет —

Топты бұзған бұл батыр.
Қара Бокан жауырыншы
Түнде қалың жол тартар,
Ғайыптан болжап сөз айтар.
Қарамандай батырдың
Қабағына қар қатты,
Кірпігіне мұз қатты.
Қазанның естіп хабарын,
Ұйқы көрмей, түн қатты.
Ноғайлыны алды деп,
Сүйекке таңба салды деп,
Өлейін десе, жан тәтті,
Кірейін десе, көр қатты,
Қырық мың әскер қол алып,
Қайырын сұрап сапардың,
Қызылбасқа жол тартты.
Қостанып шыққан қосынға
Қараман батыр толғапты:
«Тілімді алсан, азамат,
Жаппарға жан аманат,
Қараспан тауын жайлаған
Қалың Қыпшак елі бар,
Қобланды деген ері бар,
Дуа тиген керемет,
Атағы жұртқа мәлім ед,
Баса жүріп қонысын,
Барса, ертіп алайық,
Ермесе, бата сұрайық,
Жақсыдан тиер шарапат!
Жасы — құрдас менімен,
Мұны — мұндас менімен,
Жылы — жылдас менімен...
Мақұл көрсен, әлеумет,
Сөз айтамын шынымен,
Жүрейік соның жолымен!»
Ақылдасып көп Қият,
Мақұлдасып сонымен,
Баса жүрді жолымен.
Қараспан таудың етегіне
Келіп қонған Қараман
Ауыр әскер қолымен.
Көп әскерді көргесін,
Жай емесін білгесін,
Қобландыдай батырын
Енді атына мінеді,

Жакындап карсы келеді.
Естемісті жіберіп,
Кім екенін біледі.
Естеміс барып қосынға,
Достығына сенеді.
Батырға атой* береді,
Қобланды да келеді.
Қараманмен көрісіп,
Амандық сұрап білісіп,
«Жол болсын, құрдас!» — дегенге,
Қараман құрдас не деді?

Әлқисса, Қараман батырдың Қазанды алуға бара жатқандығын айтқан жері:

«Мен — Сейілдің ұлы Қараман,
Қазанға кетіп барамын.
Жүрмеймісін, құрдасым,
Қол ағалық қыламын.**
Замандасым, мұндасым,
Заманың бірге сырласым,
Жылың бірге жылдасым,
Жасың бірге құрдасым,
Қазанның алған шөһәріне
Сапар тартып жол шектім,
Жүрмеймісін, жолбарысым?
Қобланды сынды батырым,
Жасыңнан артық ақылың.
Жұлдызың туған жоғары,
Білемін, Қоблан, данасың!
Дұға тиген ер едін,
Кезіңе келген дұшпанның,
Білемін, Қоблан, оңбасың!
Осы қылған сапарға
Кетемін ертіп сені деп,
Әдейі келдім, жолбарысым!»
Сонда Қоблан сөйледі,
Әзіл айтып іледі,
Езу тартып күледі:
«Мінетін атым қолыңда,
Барар-бармас жолымды,
Хабар салып алайын,

* А т о й — хабар деген мағынада.

** Қолға (әскерге) бастық етемін деген мағынада.

Үйдегі Құрткам біледі.
Алты жыл болды баққалы
Түндікпенен күн беріп,
Түтікпенен су беріп,
Бағымды бастан алмасын,
Алды-артымды шалмасын,
Қияметтік жолдасым,
Жан серік атым қолында,
Үйдегі Құрткам біледі
Менің де барар-бармасым».
Бұл сөзді айтып Қобланды,
Шатырға қайтып келеді,
Келіп, сөйлей береді:
«Мынау келген көп қосын
Сейілдің ұлы Қараман
Қазанға қылған жол,— деді.—
Алып келгін Бурылды,
Жүр деп отыр бұл,— деді.—
Барамын бірге мен»,— деді.
Базарда бар ақ мата,
Ойнақтайды жас бота,
Бұл сөзімде жок қата.
Кобландының жанынан
Естеміс шыққан ел жата.
Токтарбайдың жанында
Құрткам тіккен отауға
Естеміс келді таң ата.
Таң сарғайып атқанда,
Шолпан жұлдыз батқанда,
Ақ отаудың ішінде
Құрткажан ұйқтап жатқанда,
Естеміс келіп сөз қатты,
Күн шыққан жок, таң атты,
Дауыстап тұстан сөйледі:
«Үйдемісін, Қыз Құртқа,
Түздемісін, Қыз Құртқа?
Әйел болдың, амал жок,
Егер еркек болғанда,
Болар ең, жұртқа бір тұтқа.
Мінген атым қызыл-ды,
Іс тағдырға сызылды.
Жол кылмаққа дұшпанға
Батырдың көнлі бұзылды.
Мінуге керек қазанат,
Беліне керек шар болат,

Денеге керек жалаңкат,
Жаппарға жан аманат,
Жалғыз емес Кобланды,
Қияттан шықты қолканат.
Батырын мініп шабуға,
Асыл туған Құртқажан,
Жарамай ма, жарай ма
Алты жыл баққан бурыл ат?»
Сонда сұлу Қыз Құртқа
Қылаң етіп, қылт етіп,
Сылаң етіп, сылт етіп,
Шекеде шоғы бұлт етіп,
Алтынды тоны жылт етіп,
Саулы інгендей ынкылдап,
Күшігендей сынқылдап,
Сүмбіледей жылтылдап,
Буыны түсіп былқылдап,
Алтын қалпақ дулыға
Шекесінде жарқылдап,
Макпал төсек мамықтан,
Алтын иек, ак тамақ,
Көтеріп басын, сөйледі
Естеміс құлға былқылдап:
«Екі саулық, бір қозы
Берер едім қырқарға,
Дүниедегі адамзат
Жан тоя ма інқарға?
Жұмсады ма сіздерді
Үйдегі бурыл тұлпарға?
Дұғай сәлем дегейсін
Тұлпарына жұмсаған
Жұрт иесі — сұнқарға.
Және де сәлем дегейсін
Қарамандай құрдасқа,
Заманы бірге сырласқа,
Жылы бірге жылдасқа,
Жауы бірге мұндасқа.
Аттың күні толмай тұр,
Зор салмасын жолбарысқа.
Мінемін көшке көк қасқа,
Саламын қамшы жамбасқа.
Бөрі де қастық қылмайды
Жанындағы жолдасқа!

* Ж а л а н к а т — киім, жалаң шапан.